

Verslag onderzoek naar draagvlak
windenergie Vlieland

Verslag onderzoek naar draagvlak windenergie Vlieland

Inhoud

Inleiding	3
1. Wettelijke kaders en beleidskaders voor grote windmolens	4
1.1 Beleid provincie Friesland	6
2. Onderzoek naar draagvlak windenergie Vlieland	7
2.1 Onderzoeksmethode	7
2.2 Uitkomsten gerankschikt naar deelvragen	8
2.2.1 Wat zijn de kansen en bedreigingen van windmolens op Vlieland?	8
2.2.2 Hoe staan de verschillende stakeholders tegenover windenergie op Vlieland?	9
2.2.3 Denken de verschillende stakeholders anders over een windmolen met een toegang op Vlieland?	10
2.2.4 Denken de verschillende stakeholders anders over een tijdelijke windmolen op Vlieland?	10
2.2.5 Waar zou een windmolen op Vlieland kunnen staan?	11
2.3 Belangrijkste conclusies	12
3. Aanbevelingen	13
3.1 Zorg voor een gemeenschappelijk gedragen doel	13
3.2 Ondersteun gemeenschapsinitiatieven	13
3.3 Maak onderbouwde keuzes en onderneem daar actie op	13

Inleiding

De gemeente Vlieland heeft in 2007 samen met de andere Waddeneilanden en de provincie Fryslân een manifest getekend waarin zij zich heeft gecommitteerd aan de doelstelling om in 2020 volledig energieonafhankelijk te zijn. Nadat deze doelstelling geformaliseerd was, is een aantal gedegen onderzoeken gedaan, onder andere naar de technische haalbaarheid van het plan en naar duurzame energiebronnen op Vlieland.

Uit twee van deze onderzoeken – het eerste door Grontmij (Energievisie Vlieland 2011) en het tweede door Universiteit Utrecht (Report Vlieland Energy Independent by 2020, 2014) – naar de mogelijkheden van duurzame energie op Vlieland, bleek dat met inachtneming van technische en economische overwegingen en de 2020-deadline, grote windmolens een onmisbaar onderdeel van de energiemix zouden moeten zijn. Andere duurzame energiebronnen kunnen nog niet concurreren met grote windmolens als het gaat om energieopbrengst, kostprijs en/of technische haalbaarheid.

De gemeente Vlieland heeft besloten om onderzoek naar het draagvlak voor windenergie op Vlieland uit te zetten. Hiervoor heeft de gemeente Lab Vlieland benaderd. In deze rapportage worden de methoden, resultaten en belangrijkste aanbevelingen van dit onderzoek besproken.

Windenergie en de implementatie ervan zijn omstrede, ook op Vlieland. Regelmatig nemen zowel voor- als tegenstanders posities in. In zo'n gepolariseerde discussie zijn de gebruikte argumenten niet altijd op juiste feiten gebaseerd, maar veelal op emoties en onderbuikgevoelens. Hierbij komt dat grote economische belangen zijn gemoeid met beslissingen over windenergie, waardoor grote spelers zich al dan niet direct en transparant in deze lokale, regionale of landelijke discussies mengen. Hierdoor kan de discussie rondom windenergie flink onoverzichtelijk worden.

De verschillende meningen over windenergie zijn gebaseerd op diverse motieven en achterliggende gedachten. Mensen zijn niet zomaar voor of tegen windenergie, daar hebben ze hun redenen voor. Om deze redenen beter in beeld te krijgen, heeft Lab Vlieland gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode. Deze methode bestaat uit een serie gestructureerde groeps gesprekken en interviews. Daarnaast heeft Lab Vlieland door middel van *desk research* en een aantal interviews onderzoek gedaan naar de wettelijke kaders en de beleidskaders van windenergie.

Ter voorbereiding en verdieping van de gesprekken is samengewerkt met een aantal partijen, namelijk de Academie voor Kunst en Industrie (AKI), Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN), Urgenda, Google en Universiteit Utrecht (UU).

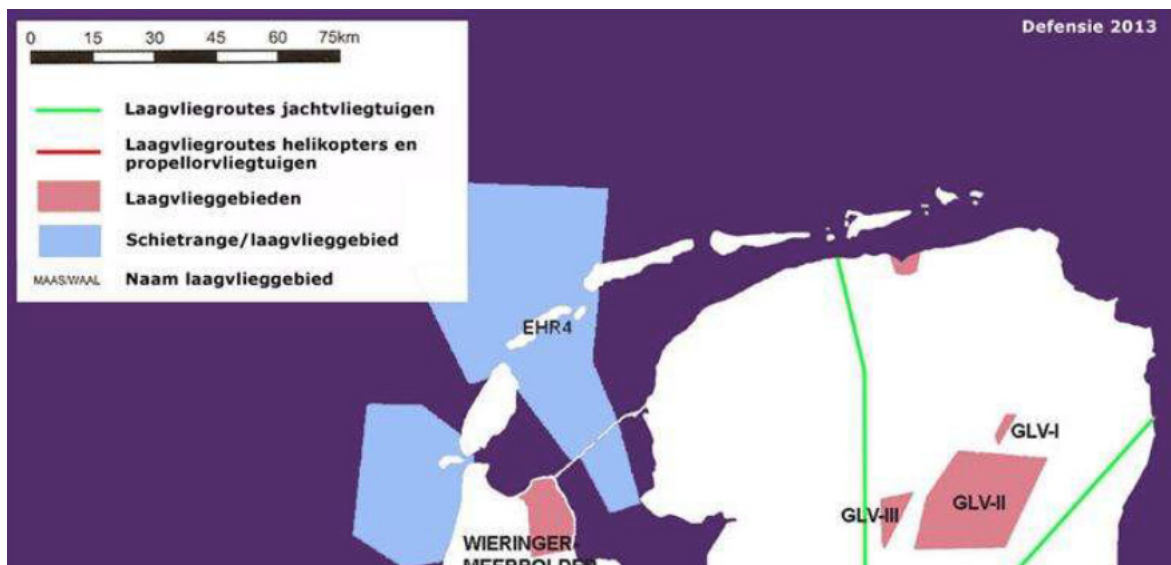
Een onderwerp van het draagvlakonderzoek is het draagvlak voor alternatieve windenergie. AKI heeft gezorgd voor de verbeelding van alternatieve windenergie. In het onderzoek in de volgende onderzoeksvraag beantwoordt: 'Wat is het draagvlak voor (alternatieve) windenergie onder verschillende groepen Vlielanders?' Hierbij is door middel van focusgroepen ingezoomd op de beweegredenen voor of tegen (alternatieve) windenergie van de verschillende groepen Vlielanders én toeristen.

1. Wettelijke kaders en beleidskaders voor grote windmolens

Wanneer ergens in Nederland een windmolen of windmolenpark gepland wordt, moet naar verschillende aspecten gekeken worden. Hierover gaan verschillende overheden en structuurvisies. In dit hoofdstuk wordt besproken welke wettelijke kaders en beleidskaders van toepassing zijn op windenergie op Vlieland. Dit gebeurt aan de hand van ruimtelijke aspecten; de verantwoordelijkheden van het Rijk, de provincie en de gemeente; en de benodigde vergunningen.

Ruimtelijke aspecten

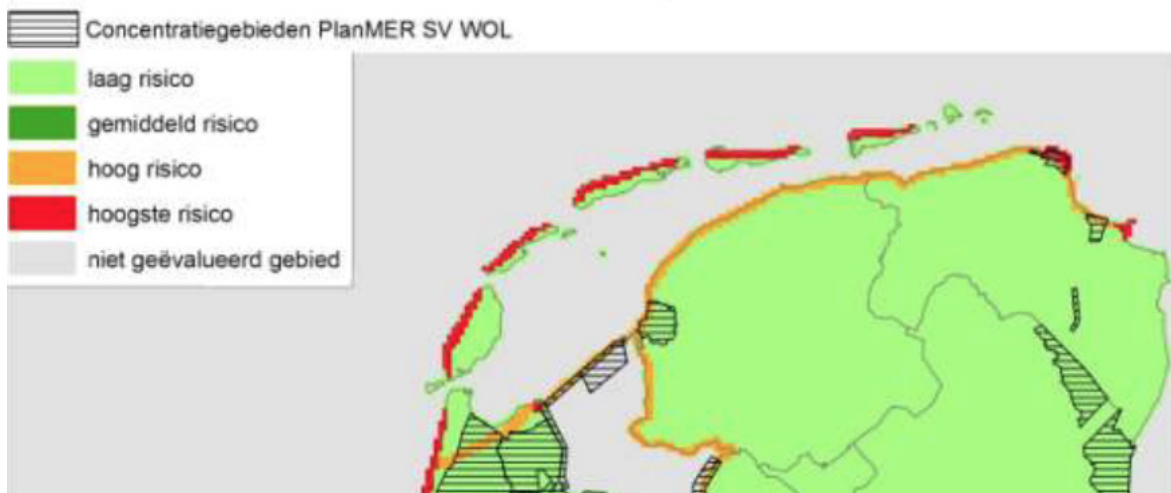
Een van de wettelijke kaders van het Rijk die van toepassing zijn op Vlieland gaat over de luchtvaartveiligheid. Windmolens mogen niet staan op plaatsen waar militaire jacht- en lesvliegtuigen opereren. Op Vlieland zijn meerdere aanvliegroutes van laagvliegende militaire vliegtuigen (zie kaart).

Een ander wettelijk kader geeft de regels rond de minimale afstand tussen een windmolen en gebieden waar geluidsnormen gelden. Op Vlieland gaat het om zowel natuurgebied als woonbebouwing. Een windmolen mag niet meer dan 47 dB aan geluid produceren, gemeten op de voorgevel van een huis of in het betreffende stuk natuurgebied.

Ook mag een woonhuis in de buurt van een windmolen niet meer dan zeventien dagen per jaar in de slagschaduw van de betreffende windmolen staan.

Potentiële risico's van windmolens voor trekvogels

Daarnaast zijn de meeste gebieden op Vlieland die in aanmerking zouden kunnen komen voor het plaatsten van een windmolen, onderdeel van het Europese Natura 2000-gebied. Hierbinnen zijn windmolens alleen toegestaan onder bijzondere omstandigheden, zoals: aantoonbare economische waarde, geen alternatieve mogelijke locaties beschikbaar, geen aantoonbare schade aan beschermde dier- en plantsoorten.

Uit steeds meer recent onderzoek, waaronder het onderzoek dat Staatsbosbeheer gebruikt, blijkt echter dat vogels in het algemeen (en dus ook trekvogels) weinig tot geen last van windmolens lijken te hebben. Staatsbosbeheer meldt wel dat de impact van grote windturbines op vleermuizen nog niet voldoende onderzocht is om daar al duidelijke uitspraken over te kunnen doen.

In de structuurvisie Derde Nota Waddenzee staat duidelijk dat er in de Waddenzee geen windturbines geplaatst mogen worden. De toelaatbaarheid van plaatsing in de nabijheid van het pkb-gebied zal per geval worden beoordeeld door toepassing van de criteria zoals opgenomen in het nationaal ruimtelijk kader en het afwegingskader zoals aangegeven in deze pkb (planologische kernbeslissing). Het pkb-gebied loopt echter slechts tot de Waddenzee-kustlijn van Vlieland en gaat niet over het overgrote deel van het eiland (zie de rode gebiedslijn op de kaart).

Verantwoordelijkheden

Windmolenparken groter dan 100 MW vallen onder zeggenschap van het Rijk. (*Een initiatief voor een windturbineproject van 100 MW of groter valt van rechtswege onder de rijkscoördinatieregeling (RCR). Dit volgt uit artikel 9b van de Elektriciteitswet 1998. Op grond van dit artikel dient de initiatiefnemer van het windturbineproject het project te melden bij de minister van Economische Zaken.*) In de structuurvisie Windenergie op Land (2013) worden de verschillende aspecten en bijbehorende wettelijke kaders voor grootschalige windmolenparken duidelijk uiteengezet.

Aangezien in dit onderzoek naar windenergie in de vorm van maximaal drie grotere (80 meter hoog en een maximale opbrengst van ongeveer 7,5 MW) windturbines wordt gekeken, is de structuurvisie Windenergie op Land voor het grootste deel niet van toepassing op eventuele windturbines op Vlieland. Kleinere windparken (5-100 MW) en individuele molens zijn onderdeel van provinciaal beleid. (*De provincies beslissen op basis van de Elektriciteitswet 1998 met een provinciaal inpassingsplan over de locaties voor kleinere projecten (5-100 MW), tenzij zij hierover een uitvoeringsafpraak met de betrokken gemeente maken die garandeert dat er geen tijdverlies optreedt. De provincie is tevens verantwoordelijk voor de coördinatie van de vergunningen en de communicatie, maar kan ook hierover uitvoeringsafspraken maken met gemeenten. In verband met de taakstelling en haar eigen structuurvisie is de provincie de regisseur en bewaakt zij daarmee de samenhang van de windenergieprojecten.*)

Vergunningen

Volgens de prestatieafspraken die het Rijk met de provincie Fryslân heeft gemaakt, moet Fryslân in 2020 minimaal 530,5 MW aan nieuwe windenergie hebben gerealiseerd. In het nieuwe coalitieakkoord (2015-2019) van de provincie Fryslân worden alle extra windmolens (boven de al geplande 530,5 MW) op land uitgesloten. Enkel oude molens mogen op dezelfde plek vervangen worden, mits deze niet groter zijn dan de huidige molens. Onder deze uitsluiting vallen ook de voorheen nog toegestane dorpsmolens. De mogelijkheden om buiten de 530,5 MW geplande windenergie om een windmolenvergunning te verkrijgen, is dan ook sterk verminderd.

Wel lijkt enige ruimte te bestaan voor nieuwe windenergie wanneer binnen de 530,5 MW gerekend kan worden. Ook een sterk lokaal draagvlak voor windenergie zou eventueel wat speelruimte in de heersende verordeningen kunnen brengen. Hierover meer in het gedeelte over de interviews die tijdens dit onderzoek zijn gedaan met provincieambtenaren.

1.1 **Beleid provincie Fryslân**

Lab Vlieland heeft een aantal interviews gehouden met verschillende ambtenaren van de provincie Fryslân om een duidelijker beeld te krijgen van de positie die de provincie op dit moment inneemt op het gebied van windenergie op de Waddeneilanden en in het bijzonder op Vlieland. Hier kwam samengevat de volgende conclusie uit (Provincie Fryslân, interview, 13 april 2015).

Er zijn te weinig grote partijen betrokken bij het ambitiemanifest om te kunnen zeggen of dit haalbaar is. Positief is dat de ambitie nog steeds leeft en er steeds meer partijen in actie komen, maar grote partijen buiten de overheid moeten enthousiast gemaakt worden. Daarnaast moet er, alvorens een windmolen te plaatsen, eerst voldoende draagvlak zijn. Vervolgens kan gekeken worden naar de kansen van een windmolen op Vlieland. De respondenten zijn het eens over de technische haalbaarheid van zon- en windenergie, maar of dit ook financieel en politiek haalbaar is, is volgens hen onzeker.

Een goede locatie voor windenergie op Vlieland zou het grondgebied van defensie op het Waddeneiland zijn, aldus de ambtenaren van de provincie Fryslân. In voorgaande onderzoeken en uitvoeringen van windenergie in Friesland zijn de Waddeneilanden nooit meegenomen, omdat dit werelderfgoedgebied is en hier dus in principe geen mogelijkheden zijn voor een windmolen.

Als eilanders zelf willen experimenteren met windenergie op kleine schaal, zijn er wel mogelijkheden. Verder is een dorpsmolen een kans voor een grote windmolen op Vlieland. Een dorpsmolen is een windmolen die van het dorp is en waarbij de opbrengsten ten goede komen aan de gemeenschap. Dit sluit aan bij de gedachte van de Energiecoöperatie Vlieland (ECV). Deze dorpsmolen is een optie, maar de provincie meent dat dit wel erg ingewikkeld is. In het nieuwe coalitieakkoord wordt namelijk aangegeven dat er geen ruimte is voor nieuwe windmolens op land, ook niet meer voor dorpsmolens. Hierdoor wordt het neerzetten van een windmolen op Vlieland door de provincie Fryslân als zo goed als onmogelijk gezien.

2. Onderzoek naar draagvlak windenergie Vlieland

2.1 Onderzoeksmethode

Voor het onderzoek naar draagvlak voor windenergie op Vlieland is gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethodiek. Hiermee kan meer de diepte worden ingegaan dan wanneer louter naar cijfers gekeken wordt. Een ander voordeel is dat ze inzicht oplevert in de grondslagen van de verschillende meningen over windenergie op Vlieland. Dit geeft weer belangrijke aanknopingspunten voor Lab Vlieland voor een advies aan de gemeente Vlieland over het al dan niet inzetten op windenergie en de mogelijk vorm daarvan. Op basis van kwantitatief onderzoek alleen was dit niet mogelijk geweest. Wel is het belangrijk om te benadrukken dat geen uitspraken gedaan kunnen worden over de representativiteit van deze steekproef, dus is het advies om de resultaten niet te generaliseren naar de gehele Vlielandse gemeenschap.

Als onderzoeksmethodiek is gekozen voor een reeks gestructureerde groeps gesprekken. De onderzoekers hebben de groepen niet beïnvloed. De groeps gesprekken zorgden ervoor dat de deelnemers een open gesprek konden voeren. Zij konden elkaar aanvullen en ingaan op elkaars argumenten, waardoor meer informatie bovenkwam dan wanneer deze gesprekken een-op-een hadden plaatsgevonden. De gesprekken zijn vervolgens uitgewerkt en geanalyseerd.

Respondenten

De betrokkenen die zijn geïnterviewd voor het onderzoek, zijn te verdelen in vier groepen, te weten:

Vlielanders

Partijen (Staatsbosbeheer, waterbedrijf Vitens, gemeente Vlieland en camping Stortemelk)

Ondernemers (waaronder ECV, manege en zwembad)

Toeristen

De Vlielanders, partijen en ondernemers zijn gesproken in 6 groeps gesprekken van elk 2 uur. De 26 toeristen die hebben meegedaan aan het onderzoek, zijn individueel geïnterviewd op de veerboot van Harlingen naar Vlieland. Verder is een groepsinterview met verschillende ambtenaren van de provincie Fryslân afgenomen, waarvan de resultaten in het vorige hoofdstuk zijn besproken. In totaal zijn 8 ambtenaren geïnterviewd (ongeveer 3 uur per interview). Het totaal aantal respondenten komt daarmee op 31 Vlielanders (19 inwoners, 8 ondernemers en 4 partijen), 26 toeristen en 8 ambtenaren van de provincie.

Structuur groeps gesprekken

In de gesprekken is eerst een overzicht gegeven van de manier waarop de energiemarkt werkt, welke energiebronnen beschikbaar zijn en hoe die zich verhouden tot de energievraag. Nadat iedereen in deze groepen zo'n snelcursus windenergie had gekregen, was er een betere basis om de gesprekken aan te gaan en op zoek te gaan naar de achterliggende gedachten van de verschillende meningen. Tijdens de gesprekken werd twee keer gevraagd wat de Vlielanders van een grote windmolen vinden; een keer voordat zij de schetsen van de toevoegingen hebben gezien en een keer na de schetsen van de AKI.

Om het onderzoek naar het draagvlak voor windenergie op Vlieland te starten, heeft Lab Vlieland samengewerkt met de Academie voor Kunst en Industrie in Enschede. AKI heeft gezorgd voor de verbeelding van windenergie op Vlieland. Een groep studenten onder leiding van gevestigde ontwerpers zijn de inpassing van windenergie als een ontwerpuitdaging aangegaan. Zij hebben geprobeerd alternatieve visies op windenergie in beeld te brengen door bijvoorbeeld windmolens als attractie neer te zetten, of door er een culturele invulling aan te geven of een horecafunctie toe te voegen.

ECN heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de technische en economische uitvoerbaarheid van de verschillende ideeën. Samen met ECN en AKI heeft Lab Vlieland een selectie gemaakt van de verschillende ontwerpen. Naast de tekeningen zijn ook de kosten en baten van een windturbine inzichtelijk gemaakt. Deze verbeeldingen van (alternatieve) windenergie werden voor en tijdens het onderzoek gepresenteerd om een creatievere kijk op te roepen bij de respondenten.

Voor de vragen die gesteld zijn tijdens de groeps gesprekken, zie *Bijlage [antwoorden vragenlijsten]*.

2.2 Uitkomsten gerangschikt naar deelvragen

Voor de cijfers en quotes per deelvraag, zie *Bijlage X*.

2.2.1 Wat zijn de kansen en bedreigingen van windmolens op Vlieland?

De meerderheid van de geïnterviewden is voorstander van een duurzaam eiland en een aantal ook van een energieonafhankelijk eiland. Met name de partijen en ondernemers vinden dit erg belangrijk. Voor de partijen vanwege de maatschappelijke waarde van energieonafhankelijkheid. De ondernemers zien ook een economische meerwaarde. Zij geven Samsø vaak als voorbeeld.

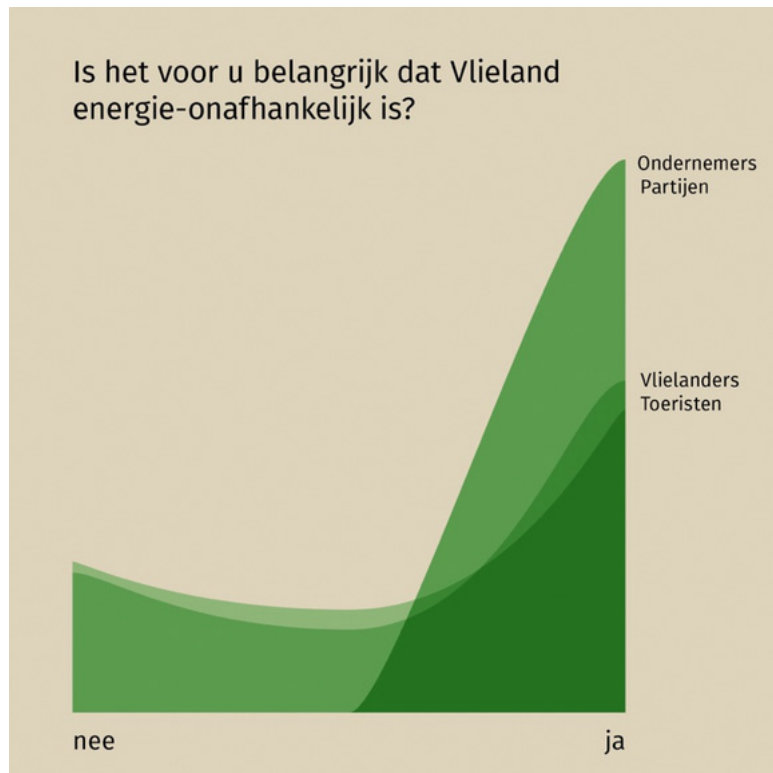
Enkele Vlielanders vinden de doelstelling overdreven, maar over het algemeen zijn de meeste Vlielanders positief over een duurzamer eiland en zijn zij het erover eens dat verandering nodig is. Vlielanders vinden echter wel dat de gevolgen van het ambitie-manifest nog niet goed doordacht zijn en dat eigenlijk te laat begonnen is met de uitvoering van deze ambitie.

Een groot deel van de geïnterviewden geeft aan thuis aandacht te besteden aan duurzaamheid. Dan gaat het vooral om het laag zetten van de thermostaat en het gebruik van spaarlampen. Een enkeling heeft geïnvesteerd in zonnepanelen, warmtepompen of zijn huis op eigen kosten helemaal geïsoleerd.

Regelgeving en financiële ondersteuning worden genoemd als barrière om zelf meer te ondernemen op het gebied van duurzame energie. De meerderheid van de eilanders neemt duurzame maatregelen vanwege het financiële gewin, slechts een enkeling doet dit uit idealisme. Eilanders geven daarnaast aan een gebrek aan kennis te hebben over het maken van de juiste duurzame keuzes.

Toeristen

Over het algemeen prijzen de toeristen de doelstelling van Vlieland om in 2020 energieonafhankelijk te zijn. Duurzaamheid en Vlieland passen volgens velen goed bij elkaar. Een kleine meerderheid van de geïnterviewde toeristen vindt een energieonafhankelijk eiland zelfs een reden om een eiland te bezoeken. Uit de gesprekken komt naar voren dat toeristen duurzaamheid belangrijker vinden dan 100 procent energieonafhankelijkheid.

Conclusie

De Vlielanders zijn over het algemeen begaan met het eiland en de doelstellingen van 2020. Duurzaamheid is belangrijker dan het moeten bereiken van deze specifieke doelstellingen. De kansen liggen dan ook in deze gezamenlijke bereidheid om duurzamer te zijn. De focus op 2020 is minder leidend.

2.2.2 Hoe staan de verschillende stakeholders tegenover windenergie op Vlieland?

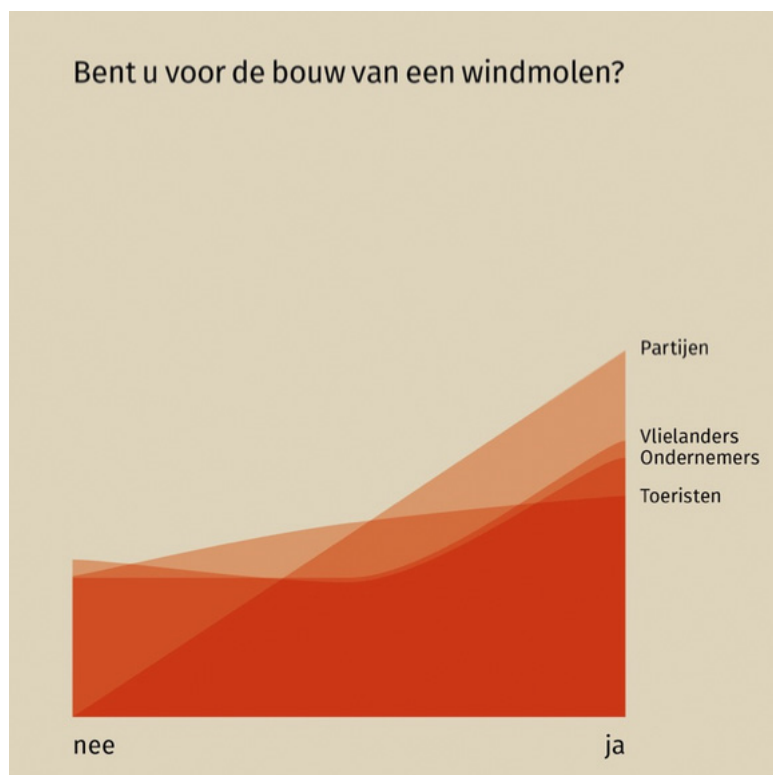
Uit de interviews komt naar voren dat het draagvlak voor windenergie op Vlieland erg verdeeld is. Een kleine meerderheid van alle Vlielanders en toeristen geeft aan dat zij voorstander is van de bouw van een windmolen om de doelstelling van 2020 te behalen. Vooral onder de partijen is hiervoor veel draagvlak. Een kleinere, maar nog steeds aanzienlijke groep geeft aan tegen de bouw van een windmolen te zijn.

Lab Vlieland merkt dat bij alle groepen gaandeweg het gesprek de steun voor een windmolen groeit. Meer informatie, kennis en interactie kan het draagvlak dus duidelijk vergroten. Voorbeelden van uitspraken van de groep die geen voorstander is, zijn: *“Ik vind een windmolen niet op het eiland passen, want dan gaat de beleving van het eiland weg.”* Of: *“Ik vind het horizonvervuiling en denk dat toeristen op Vlieland geen windmolen willen zien.”* De angst voor het wegblijven van toeristen door de komst van een windmolen wordt vaak genoemd, vooral bij ondernemers. Toen ze gevraagd werd de toeristen even los te laten, bleek dat zij persoonlijk minder negatief tegenover windenergie staan.

Uit het onderzoek bleek dat de hoogte van een molen van tachtig meter een struikelblok voor windenergie kan zijn voor sommige Vlielanders. Lagere of minder opvallende opties vallen meer in de smaak. Bij een andere groep is vooral veel animo voor een gewone windmolen. Verder kan de combinatie van zonne- en windenergie op veel enthousiasme rekenen, vooral als dit betekent dat een kleinere windmolen geplaatst kan worden. Ondernemers waren overigens sceptisch over het plaatsen van één windmolen: *“Eén windmolen is geen windmolen, want als die bijvoorbeeld defect is, is er niks meer. Er moeten dan minstens twee molens komen.”*

Toeristen

Toeristen zijn over het algemeen zeer positief over een windmolen als oplossing voor verduurzaming van het eiland of om energieonafhankelijk te kunnen zijn. Zij vinden een windmolen heel normaal en een van de betere opties richting een duurzaam Vlieland. De toeristen die tegen zijn, hebben vaak als reden dat ze een windmolen niet op Vlieland vinden passen.

Conclusie

Het draagvlak onder Vlielanders is wisselend, hoewel een meerderheid van de geïnterviewden vóór windenergie op Vlieland is. Kennis, informatie en discussie over windenergie kunnen het draagvlak hiervoor vergroten. Onder toeristen is sowieso weinig tegenstand te vinden.

2.2.3 Denken de verschillende stakeholders anders over een windmolen met een toevoeging op Vlieland?

AKI heeft verschillende toevoegingen aan de windmolens geschetst, zoals attractietoevoeging, een culturele toevoeging en een horecatoevoeging (zie bijlage voor de schetsen). Een toevoeging op een windmolen zoals een uitkijktoren, een museum of een overnachtingsmogelijkheid zien de Vlielanders niet als toegevoegde waarde, een enkele ondernemer uitgezonderd. *“Vlieland is geen pretpark”*, zo luidde een van de reacties. De meerwaarde van een educatieve of informatieve toevoeging zien zij wel: *“Vertel waarom die windmolen er staat en laat maar zien wat het oplevert.”*

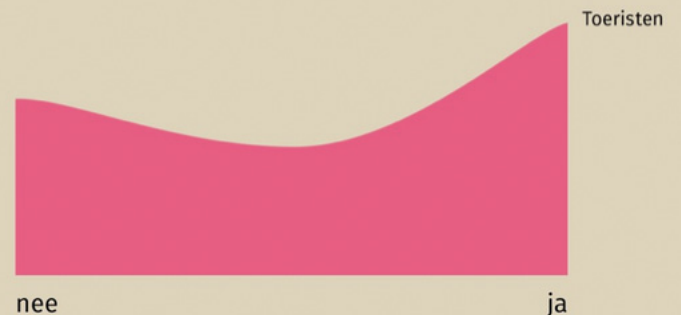
Toeristen

De toeristen waarderen een toevoeging op een windmolen meer dan de Vlielanders. Zo waarderen zij een attractieve invulling op een windmolen wel: *“Dit is avontuurlijk en lekker buiten.”* En: *“Leuk voor het hele gezin.”* De toeristen zijn hierover zelfs positiever dan over een windmolen zonder toevoeging. Zij voelen minder voor een culturele invulling. Voor een toeristische invulling van de windmolen was wel weer veel steun te vinden, voornamelijk wanneer de windmolen gecombineerd werd met horeca: *“Ik mis horeca tussen het Posthuis en het dorp.”* En: *“Maak er meteen iets commercieels van, dan levert het nog meer op.”* De windmolen met een toevoeging is voor een kleine meerderheid van de geïnterviewde toeristen een reden die ook te gaan bezoeken op het eiland.

Mag de windmolen zichtbaar aanwezig zijn?

Zou u een bijzondere windmolen gaan bezoeken?

Conclusie

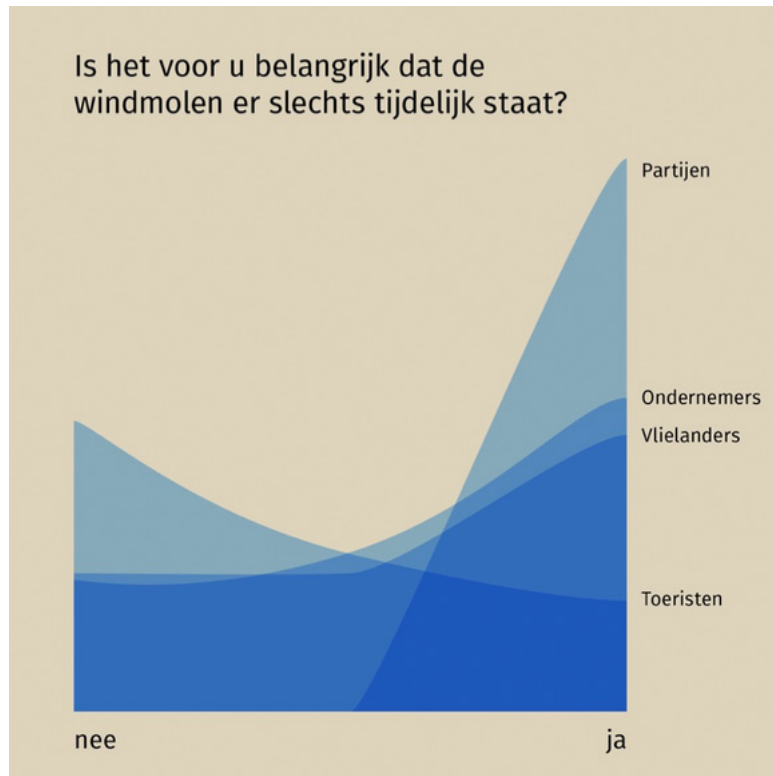
Uit het onderzoek kan worden geconcludeerd dat de Vlielanders weinig voelen voor de combinatie van een windmolen met een toeristische, culturele of attractie toevoeging, maar dat dit juist wel in de smaak valt bij toeristen. Een educatieve toevoeging wordt zowel door de toeristen als door de Vlielanders als een welkome toevoeging gezien.

2.2.4 Denken de verschillende stakeholders anders over een tijdelijke windmolen op Vlieland?

In het onderzoek is gevraagd of een tijdelijke windmolen (namelijk 15 tot 20 jaar) voor een andere visie zou zorgen bij de Vlielanders en de toeristen. Dit bleek niet het geval, omdat de tijdsduur van 15 jaar niet als tijdelijk werd gezien. Er worden wel kansen gezien voor een tijdelijke windmolen in de communicatiestrategie van Vlieland naar de Vlielanders toe. Dit zou bij tegenstanders toch draagvlak kunnen creëren: *“Tijdelijkheid is ook goed om de tegenstanders mee over de streep te trekken.”*

Ondernemers geven aan dat dit mogelijk een oplossing kan bieden voor de eventuele vermindering van toeristen die naar het eiland komen. Uit het onderzoek onder toeristen blijkt echter dat weinig toeristen zich storen aan een windmolen op het eiland. Zelf vinden toeristen het niet belangrijk of de windmolen tijdelijk of vast is.

Alle groepen zijn het erover eens dat wanneer de molen geld gaat opleveren, deze niet afgebroken moet worden. Dit rendement moet dan binnen de gemeenschap blijven en kan bijvoorbeeld ingezet worden om andere technologische ontwikkelingen te onderzoeken, zoals getijdenstroom. Vlielanders staan erg open voor dergelijke ontwikkelingen en zij zien Vlieland als een ideale plek voor pilots op het gebied van technologische vernieuwing.

Conclusie

De deelnemers aan het onderzoek vinden 15 jaar te lang om door te gaan voor een tijdelijke optie. Voor hen maakt dit in hun positieve of negatieve instelling ten opzichte van de komst van de windmolen geen verschil. Mogelijk biedt een tijdelijke windmolen wel voordelen om tegenstanders tegemoet te komen.

2.2.5 Waar zou een windmolen op Vlieland kunnen staan?

De Eendenkooi bij het Pad van Twintig wordt door de meeste deelnemers genoemd als beste locatie voor een windmolen. Ook de tegenstanders wijzen deze plek aan als meest geschikt voor een windmolen. Een van de redenen voor deze keuze is de zichtbaarheid – de windmolen staat daar het minst in het zicht. Daarnaast komt de energiekabel op die plek binnen, wat voordelen kan hebben bij de aansluiting.

Een windmolen op zee, *nearshore*, zien veel respondenten ook als positief. Met name de toeristen noemen vaak deze optie. In deze context worden de locaties bij het oude dorp West-Vlieland of bij het boorplatform genoemd. Op de derde plaats komt het militaire terrein de Vliehors. Bij toeristen wordt deze optie zelfs als beste gekozen. Het idee om de windmolen neer te zetten als icoon, als een eyecatcher die de ambities van het eiland zichtbaar maakt, wordt maar beperkt ondersteund. Voorstanders menen dat de windmolen een statement kan zijn. De meeste toeristen willen de windmolen liever minder in het zicht hebben, omdat zij een windmolen over het algemeen niet mooi vinden.

De belangrijkste factoren om rekening mee te houden bij het plaatsen van een windmolen zijn overlast voor mens (geluid en slagschaduw) en de effecten op de natuur en ecologie. Uit het onderzoek kwam ook naar voren dat het belangrijk is dat meer onderzoek gedaan wordt naar het effect dat een windmolen heeft op vleermuizen.

Conclusie

De Vlielanders voelen er over het algemeen weinig voor om een iconische functie te koppelen aan de windmolen. Juist plekken waar de molen minder in het zicht staat, hebben de voorkeur bij zowel Vlielanders als toeristen.

2.3 Belangrijkste conclusies

Na de gesprekken met de vier groepen betrokkenen, heeft Lab Vlieland verschillende conclusies kunnen trekken. De belangrijkste per groep op een rij:

Vlielanders

De Vlielanders die meegedaan hebben aan dit onderzoek vinden het belangrijker dat Vlieland een duurzaam eiland is dan dat het energieonafhankelijk wordt. Een kleine meerderheid is voor het plaatsen van een windmolen, hoewel die liefst zo min mogelijk zichtbaar moet zijn. In een tijdelijke molen hebben zij weinig vertrouwen. De doelstellingen van 2020 worden niet door alle Vlielanders omarmt, hoewel zij wel graag gezamenlijk duurzamer willen worden. Het kan helpen om met de Vlielanders expliciet het gesprek aan te gaan en hen te betrekken bij het proces richting een duurzaam Vlieland.

Partijen

De partijen die Lab Vlieland in het onderzoek heeft betrokken, zijn van mening dat de doelstellingen belangrijk zijn en dat zij toeristen naar Vlieland kunnen halen. Zij delen echter de mening dat de molen niet in het zicht moet staan. Ook een tijdelijke molen wordt als optie gezien, ook om tegenstanders te overtuigen van het nut van de windmolen.

Ondernemers

De ondernemers van Vlieland zijn voorzichtig positief over windenergie op het eiland. Zij vinden het wel degelijk belangrijk dat Vlieland energieonafhankelijk wordt, maar willen ook graag de opties met zonne-energie onderzoeken. Dit vanwege de invloed die een windmolen kan hebben op het toerisme (sommigen van hen zijn bang dat dit toeristen ervan weerhoudt om naar het eiland te komen). Zij delen de mening dat een windmolen zo min mogelijk in het zicht moet staan.

Toeristen

Veel Vlielanders zijn bang dat een windmolen een negatieve invloed heeft op de komst van toeristen. Uit ons onderzoek blijkt echter dat de toeristen zich niet laten afschrikken door een windmolen. Zij zien zelfs de meerwaarde van de windmolen wanneer er een attractie, zoals een uitkijktoren, aan toegevoegd wordt.

3. Aanbevelingen

De aanbevelingen komen voort uit het onderzoek naar draagvlak voor windenergie, maar zijn mede geformuleerd op basis van het bezoek van Søren Hermansen aan Vlieland op 9 mei.

3.1. Zorg voor een gemeenschappelijk gedragen doel

Gebleken is dat de Vlielanders duurzaamheid over het algemeen belangrijk vinden. Wat de middelen moeten zijn om deze duurzaamheid te bereiken, is nog iets wat veel discussie oproept. Het lijkt dan ook verstandig om in te zetten op een gemeenschappelijke visie van duurzaamheid, aangezien dat de Vlielanders bindt.

Het manifest van 2020 kan hierbij een leidraad zijn, maar gebleken is dat dit voor de Vlielanders nog te veel voelt als een beleidsmatig doel in plaats van een gemeenschappelijk doel. Daarom moet dit manifest duidelijk breder gedragen worden. Aanpassingen zijn nodig om de meerderheid van de gemeenschap eigenaar van deze doelstelling te laten worden.

Laat de Vlielanders zelf meedenken over een visie waar zij zich eigenaar van voelen. Zonder een gemeenschappelijk gedragen doel (een gemeenschappelijke versie van het 2020-manifest), wordt het heel moeilijk om mensen te motiveren om mee te denken en te doen. Hoewel dit misschien een stap terug lijkt, is dit juist noodzakelijk om een meerderheid aan boord te krijgen.

Ook de busreis naar SamsØ is een goede manier om gezamenlijk een missie te creëren, juist bij de Vlielanders zelf. Een dergelijke reis moet dan ook een plek bieden voor Vlielanders die voorop willen lopen in de verduurzaming en niet uitsluitend aan beleidsmedewerkers.

3.2 Ondersteun gemeenschapsinitiatieven

De gemeenschap moet het gaan doen. Gelukkig is de Vlielandse gemeenschap al volop bezig met eigen initiatieven en zijn de bewoners gemotiveerd. Dit moet worden voortgezet en waar mogelijk versterkt en uitgebouwd. Vier concrete stappen kunnen hieraan bijdragen:

1. Houd lokale initiatieven goed in de gaten – zoek uit wat de mensen hier nodig hebben om verder te kunnen komen.
2. Zoek de sleutelfiguren – sleutelfiguren kunnen Vlielanders zijn die vooroplopen in besparing of technologie. Zij kunnen gemotiveerd of ondersteund worden hun initiatieven beschikbaar te maken voor een groter publiek, waar het kan met een passend businessmodel.
3. Faciliteer kennisdeling – veel Vlielanders nemen al eigen initiatieven op het gebied van verduurzaming. Maak een ruimte beschikbaar waar de bewoners hun kennis met elkaar kunnen delen om dit eigen initiatief te versnellen en te verspreiden. Ook online kan deze kennis gedeeld worden, bijvoorbeeld door middel van een interactief platform.
4. Haal kennis naar het eiland – waar eigen initiatief niet toereikend is of nieuwe oplossingen gezocht moeten worden, kunnen kennisinstellingen uitkomst bieden. Zij staan vaak te springen om met een eiland als Vlieland te werken en Lab Vlieland werpt zich graag op als verbinder.

3.3 Maak onderbouwde keuzes en onderneem daar actie op

Om actie te kunnen ondernemen, is het nodig om inzichtelijk te hebben welke oplossingen nodig zijn om het doel van 2020 te bereiken. Een onafhankelijke partij moet een technisch-economische rekensom van de mogelijke oplossingen maken. Met deze onderbouwing wordt duidelijk welke combinaties het gewenste resultaat opleveren. Op basis hiervan kan aan de knoppen gedraaid worden en kunnen keuzes gemaakt worden, het liefst in samenspraak met de bewoners van Vlieland.

Deze onderbouwde keuzes leiden tot een actieplan met tijdsplanning richting 2020. Dit actieplan heeft flexibele afhankelijkheden. Wanneer bijvoorbeeld toch gekozen wordt voor een kleinere windmolen dan in het actieplan bedacht was, kan een andere innovatie worden ingezet om tot hetzelfde resultaat te komen. De gemeente krijgt hierdoor ook zicht op de benodigde financiën voor de technische realisatie en dient zicht vervolgens hard te maken voor de uitvoering van het actieplan. Dit plan fungeert dus als onderbouwing voor de discussie over keuzes, als planningsdocument en kan ook een rol spelen als pr-document naar buiten toe.

Een concrete aanbeveling op basis van het huidige onderzoek is het opstarten van een haalbaarheidsonderzoek naar het opwekken van windenergie op de locatie die het meeste genoemd wordt, namelijk de Eendenkooi bij het Pad van Twintig. Met name de ecologische haalbaarheid moet daar getoetst worden met aandacht voor de vleermuizen.